

EKKERSWEIJER BROEDSEIZOEN 1997.

PEER BUSINK

Wat vooraf ging in 1996

Eerst nog achterstallig nieuws over dit natuurproject wegwerken. De laatste berichtgeving dateert van het broedseizoen 1996. Toen was na een massale aanwezigheid in het begin van het broedseizoen de hele broedkolonie plotseling verdwenen. Maar later bleek deze ± 1 km verderop in een zanddepot van de gemeente Eindhoven te zitten. Gerrit Vink had ze toen gevonden. Die wand was ± 6 meter hoog i.p.v. 2 meter. Zo'n concurrentie kunnen wij niet aan.

Later in het seizoen 1996 hadden toch nog 6 paren in "onze wand" gebroed. Dat zanddepot werd in oktober verder afgegraven (de werkzaamheden waren eerder op ons verzoek stil gelegd!) en het was dus weer spannend of ze het volgende broedseizoen (in 1997) weer "bij ons" zouden terugkeren, nu die grote wand weg was.

Observaties op de observatieplaats

Het enige zinnige wat je kunt doen bij een vogelbeschermingsproject in een gebied is de (enige) ontbrekende basisfactor aanbrengen, althans wanneer dat mogelijk is. In dit geval is dat het zorgen voor de aanwezigheid van nestgelegenheid in de vorm van een steile wand.

Ik krijg steeds weer een goed en enigszins trots gevoel, wanneer begin april de eerste Oeverzwaluwen aan de wand hangen. En dan te bedenken dat deze vogeltjes na ± 8.000 kilometer vliegen vanuit de tropen, waarvan ± 2.000 km over de Sahara weer precies op de vierkante meter nauwkeurig in atlasblok 51-34-14 terecht komen en daar aan "onze wand" hangen.

Wanneer ze er zijn, geeft dat daarna ook wel een verantwoordelijkheidsgevoel. Jij hebt er tenslotte voor gezorgd dat ze hier zijn gaan broeden en dit broeden moeten ze dan ook het liefst zo ongestoord

mogelijk kunnen uitvoeren. Dat betekent dus, dat je regelmatig ter plekke moet gaan surveilleren.

De laatste jaren is het rondom de visplas aanmerkelijk drukker geworden. Vier jaar geleden is de plas ontsloten door een fietsbrug met Eindhoven-Noord. In dit stadsdeel is in de laatste jaren veel woningbouw gerealiseerd waardoor het aantal mensen in deze woonwijk flink is uitgebreid.

De observatieplaats tegenover de eerste wand (grenzend aan het paaigedeelte van de visplas) werd voorheen bezocht door mensen die genoten van het af- en aanvliegen van de oeverzwaluwen in de wand en van voorbij zwemmende watervogels met wel of geen jongen. We hadden eerder al twee bankjes geplaatst met een geluidswal erachter om het verkeerslawaai van de A58 te minimaliseren. Deze plaats werd zodanig ingericht dat er ook invalidewagens veilig op konden komen, hetgeen ook gebeurde.

Even na bovengenoemde ontsluiting had de jeugd dit plekje ook ontdekt en het werd dan ook steeds meer door hen bezocht. Het nam zulke vormen aan dat het uitgroeide tot een hangplek met bijbehorende wietwolken, waar een vogelaar eigenlijk niet welkom was.

Ook andere afgevaardigden van bepaalde bevolkingslagen deden een claim op deze plek. Clandestiene vissers probeerden (ook 's-nachts) op deze plaats paaierende karpers te vangen. Hondenuitlaters gebruikten deze plek om hun hond een stok uit het water te laten apporteren. En wanneer je er eens kwam en het plekje was niet bezet, dan waren de banken ingekerfd, of er waren weer meer bouten uit de constructie gedraaid (die door ons toentertijd rond afgevijsd waren om het uitdraaien te beletten), of het informatiekastje dat

onwrikbaar was bevestigd aan een dikke ijzeren paal met betonblok lag compleet in de plomp, of enzovoort, er was telkens wel weer wat anders.

Het beste wat je dan doen kunt is in ieder geval niet boos worden en het maar weer herstellen. Want wanneer iets dreigt te gaan verloederen, dan is het zo bekeken. Je brengt de volgenden op het idee om het sloopwerk verder af te maken.

De resultaten van de eerste wand (gegevens Guus Nas)

Na een aarzelend begin in april hebben in het broedseizoen van 1997 toch nog 34 paren een broedsel kunnen groot brengen. Verder heeft in dat broedseizoen voor de tweede keer in het bestaan van de wand een koolmeespaartje gebruik gemaakt van zo'n nestingang om ook hun broedsel met succes te volbrengen.

Er waren dit jaar 25 eerste en 9 tweede broedsels. Twee van deze tweede broedsels hebben gebruik gemaakt van een nestgang, waaruit eerder dit broedseizoen het broedsel was uitgevlogen.

Tabel 1: De plaatsen van de broedsels met de dieptes van de nestholtes.

1° rij	15 broedsels	gem. 68 cm diep (40, 50 ... 80, 83)
2° rij	16 broedsels	gem. 76 cm diep (35, 54 ... 100-110)
3° rij	3 broedsels	gem. 46 cm diep (25, 40, 74)
4° rij	Geen	

Vrijwilligerswerk..... soms valt het mee, soms valt het tegen

In principe worden in het laatste weekend van maart de beide wanden geprepareerd voor het komend broedseizoen. De gebruikte gaten worden met de grondboor geruimd en daarna weer gevuld met vers zand. Ook tegen de buitenmuur wordt zand "geplakt". Ondanks regen en wind blijft dit zand er toch maandenlang tegenaan zitten. De bedoeling is duidelijk, vlak voor het broedseizoen moet de wand er zo vers en natuurlijk mogelijk uit zien.

Op de tweede wand rust, wat Oeverzwaluwen betreft, kennelijk geen zegen. Nadat ze in het begin van het project (1991) ruw verstoord werden, zijn ze eigenlijk nooit meer in deze wand teruggekeerd. Maar ja, Oeverzwaluwen zijn geboren opportunisten, dus we hebben steeds elk jaar er voor gezorgd dat ook deze wand weer "broedklaar" gemaakt werd.

Maar dat er geen "oeverzwaluwzegen" op deze wand rust, werd op die dag toch weer onderstreept toen wij met deze

wand bezig waren. Voor deze keer bestond de ploeg uit Esther Polak, Ton Geerts en schrijver dezes.

Het werk bestaat niet alleen uit het hervullen van de nestgaten en het "zandplakken" tegen de wand aan, maar ook de voorgrond van de wand moet ontdaan worden van opgroeiende elzen, riet en andere vegetatie en de grond voor de wand moet eventueel omgespit worden. De sloot die door ons gemaakt is om een barrière te vormen voor de wand moet weer "breed" gemaakt worden, door scheef gegroeide takken te snoeien die intussen een houvast geworden zijn om de sloot over te kunnen zwieren. Verder moesten de boomstammen, die onverlaten hadden aangesleept om een brug te maken, door ons zover mogelijk weggesleept worden, om het idee om een brug te bouwen in de kiem te smoren.

Ton wilde gereedschap uit zijn auto halen maar kwam tot de ontdekking dat zijn auto op slot was en dat zijn sleutels binnen in de kofferbak lagen. Hij met mijn auto

naar zijn huis om de reservesleutels op te halen.

Ondertussen zwiepte bij het snoeien een tak met zodanige kracht tegen mijn bril, dat die meters ver weg vloog. Ik hoorde een plonsje en hield deze richting zo goed als mogelijk in de gaten. Want zien zonder bril is voor mij moeilijk. Het beste is dan om te blijven staan en hulp in te roepen.

Esther was bezig op het eiland van de wand die je zonder nat te worden alleen kunt bereiken met lieslaarzen aan, die ze dan ook aan had. In haar haast vergat ze de "geheime route" door het water te volgen, ze sloeg te vlug rechtsaf en.... ploemp, nat tot haar oksels. En dan nog met volgelopen lieslaarzen de kant op klauteren. Als dat gelukt is, is het enige wat je dan kunt doen om van de ergste kou af te komen, je kleren uit doen, deze zo goed mogelijk uitwringen en dan maar weer aantrekken, wat ze ook gedaan heeft (ik had wel gekeken maar niks gezien want mijn bril was weg!).

Even later kwam ze naar me toe en zei dat ze vrij goed was in het vinden van verloren voorwerpen. Ze onderbouwde deze uitspraak met een paar voorbeelden uit haar verleden. Ze was nauwelijks aan het zoeken of ze vond mijn bril al. Onvoorstelbaar want mijn brilmontuur heeft de kleur en de vorm van dunne dorre takjes en daar lag het bezaaid mee. Ik was weer blij en behoorde weer tot de zienden, althans voor 50% want één glas was er uit. Dat moest dat plonsje geweest zijn. Wat even later zal blijken, in ongeveer één meter diep troebel water met een bodem die bestaat uit een centimeters dikke verrotte bladerlaag. Er zat niets anders op dan op goed geluk in iets meer dan één armlengte diep water de bodem af te tasten. Na drie pogingen voelde ik iets hards... het brilleglas. Een nat oksel is dan niet erg meer.

Intussen was Ton teruggekeerd met de reservesleutels. In zijn auto had hij twee autodekens liggen. Esther die inmiddels toch aardig aan het afkoelen was, heeft zich in deze dekens gedraaid met daar overheen haar jas (achter onze rug). Ik heb haar

meteen naar huis gebracht en zo dicht mogelijk voor haar deur stil gehouden. Ze hoefde nu slechts een tiental meters met haar extravagante outfit over de straat. Ja, leg dat later maar eens uit aan je buurtgenoten die vragen gaan stellen. Die geloven je dan toch niet wanneer je eerlijk zegt dat je alleen maar gaten gevuld hebt in een oeverwaluwwand.

Na het broedseizoen is bij controle gebleken dat er in deze wand geen één Oeverwaluw is geweest. Zelfs geen poging tot een krabspootje aan een nestingang werd in deze wand aangetroffen.... soms valt het tegen.

De vleermuiskelder

Zoals bekend zal zijn, bevindt zich in deze wand ook de vleermuiskelder. Eerder was het plan gemaakt om bij een lage waterstand waarbij de kelder droog zou vallen, de ruimte met opgemetselde muurtjes te verdelen in compartimenten. Hierdoor krijg je gradaties in microklimaten binnen de kelder wat voor vleermuizen aantrekkelijker blijkt te zijn. In de eerste week van de zomervakantie (1996) waren de omstandigheden zodanig, dat de muurtjes gemetseld konden worden.

De metselaar was Jan van de Nieuwenhuizen, oud aannemer uit Best (en tevens de penningmeester van de Vleermuiswerkgroep Noord-Brabant). Ton Geerts en ondergetekende waren de oppermannen. Er werden vijf muurtjes aangebracht waardoor er zes compartimenten ontstonden. De ingang tot een volgend compartiment verspringt steeds, waardoor het verder in de kelder steeds donkerder wordt.

Bij de ingang van elk compartiment werd ook een ± 25 cm hoge drempel gemetseld. Deze drempel moet er voor zorgen dat het water in de kelder wordt tegen gehouden wanneer buiten het waterpeil zal gaan zakken. Vleermuizen zijn namelijk 's winters, tijdens hun winterslaap, gebaat bij een zo hoog mogelijke vochtigheid. Dit

wordt bereikt wanneer er constant water in de kelder blijft staan.

Ook salamanders (drie soorten!) en padden maken gebruik van dit winteronderkomen. Voor deze amfibieën liggen stenen opgestapeld waarin ze kunnen wegkruipen. Trouwens een bak gevuld met zand blijkt door deze diergroep met graagte te worden aanvaard. Ze kruipen daarin volledig weg.

De klus duurde 3 dagen. Jan was na de tweede dag al klaar en was weer ergens anders op karwei. Op de derde dag werkte Ton en ik verder de zaak af. De laatste keer dat ik het dijkje bij de kelderingang met last op de schouders omhoog sjouwde, werd van achteren tegen mijn linker kuit een flinke baksteen gegooid en wel zo hard dat ik ter plekke neerviel en niets meer kon! Ik keek achterom, vervloekte Ton voor z'n daad, maar Ton was nergens te zien. Op mijn geroep kwam Ton naar mij toe, hij was bij zijn auto gereedschap aan het inladen. "Hmmm... spier waarschijnlijk gescheurd" zei hij, "mee naar het ziekenhuis". Kruipend en hinkend naar de auto van Ton toe, hierin binnengerold en op naar het Catrien. Met een rolstoel werd ik door Ton de "eerste hulp" binnen gereden en vervolgens aan een arts afgeleverd. Daar hebben ze me nog heel veel meer pijn gedaan en geconstateerd wat Ton allang gezegd had.

Eigenlijk moest mijn onderbeen in het gips, maar omdat afgesproken was dat ik over een paar dagen met vakantie zou gaan, kreeg ik er een speciaal steunverband om en moest ik over 4 dagen weer terugkomen.

Van de rolstoel weer op de stoel in de auto van Ton. En toen weer een probleem: mijn auto stond nog bij Ekkersweijer en ik kon onmogelijk autorijden. "We gaan naar Ivo" zei Ton "die zal wel thuis achter zijn schildersezels zitten. We vragen aan hem of hij jouw auto naar Oostelbeers wil rijden". Zo gezegd, zo gedaan. Na een week ben ik hinkend in een volgepakte auto gestapt om samen met

Corine vakantie te vieren... Toch nog op vakantie, soms zit het mee.

Onverwachte hulp.

Tot in het begin van het najaar van 1996 was er nauwelijks regen gevallen waardoor het grondwaterpeil laag bleef. Het gevolg hiervan was dat het keldermilieu veel te droog was voor eventueel overwinterende vleermuizen. Hoe krijg je nou in de compartimenten achter die drempels water? Water dat er niet is en wanneer het er wel is dan nog liefst op een niet al te zware lichamelijke inspannende manier. Hiervoor is maar één oplossing. De brandweer!

Ik belde begin oktober op een maandag de brandweercommandant van Son en legde ons probleem aan hem voor. "Toevallig hebben we vrijdagavond oefening en dan kunnen we langs komen" zei hij. En zo gebeurde het ook.

Op die vrijdagavond kwam de brandweerauto met vier geüniformeerde brandweermannen aan boord. De reeds ingevallen donkerte werd verdreven door een aantal fel brandende lampen waardoor het plaatselijk dag geworden was. Slangen werden uitgerold, aan elkaar gekoppeld, twee brandweerlieden gingen de kelder in en met radioverbinding werden instructies naar elkaar doorgegeven. De motoren draaiden op volle toeren. Deze wagens hebben echter 3 kubieke water bij zich, hetgeen betekende dat na drie compartimenten de tank leeg was. "Geen punt" zeiden ze, "we gaan naar het dichtstbijzijnde waterpunt (ergens in Son) en tanken de tank weer vol met mooi zuiver leidingwater". Na een half uurtje waren ze weer terug en maakten de klus af.

Hulde aan de vrijwillige brandweer van Son! Soms zit het heel erg mee.

Vleermuiscontrole.

Het is gebruikelijk om in het begin van januari alle winterverblijfplaatsen in Noord-Brabant, waarin mogelijk vleermuizen overwinteren, te controleren op hun

aanwezigheid en tegelijkertijd op soort te inventariseren. De eerder aangehaalde vleermuiswerkgroep verzamelt elk jaar deze gegevens.

De vorige winter (die van 1996) kon deze controle in onze vleermuiskelder niet doorgaan, omdat de deur toen vastgevroren zat in een dikke laag ijs (het was omstreeks de tijd van de Elfstedentocht). Later in februari kon ik wel binnenkomen. Ik trof toen binnen geen vleermuizen aan. Wel lagen er losse vlindervleugels (dagpauwoog) hier en daar in de kelder. Dit kon duiden op een eventuele aanwezigheid van vleermuizen. Verder waren nog enkele padden aanwezig en heb toen alleen kam-salamanders in de kelder gezien.

Een jaar later.

Ik was benieuwd wat ik nu aan zou treffen in onze "nog beter aangepaste" kelder en in welk compartiment de eventuele vleermuizen zouden zitten. Constant had er water in de kelder gestaan. Bij aankomst zag de ingang er onaangeroerd uit. Deze ligt dan ook verborgen en geen mens komt er. Het had deze winter nog nauwelijks gevoren, dus de deur zou zonder problemen open moeten gaan.

Ik stak de sleutel in het speciale inbrekersveilige hangslot van de toegangsdeur. Het lukte niet erg en weer niet en weer niet... in het hangslot zat een stuk afgebroken sleutel van een onbekende voorganger dat er met geen mogelijkheid uit te halen was. Baal, baal, baal.... Soms zit het wel heel erg goed tegen!

